

JAMHURI YA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS
TAWALA ZA MIKOZA NA SERIKALI ZA MITAA
HALMASHAURI YA MJI WA BUNDA

Unapojoibu tafadhali taja:

Kumb.Na.HMB/CF/J.20/1/31

23.02.2022

WANANCHI WOTE
HALMASHAURI YA MJI WA BUNDA.

**TANGAZO LA KUSUDIO LA KUTUNGA SHERIA NDOGO ZA
HALMASHAURI YA MJI WA BUNDA (HIFADHI YA MAZINGIRA) ZA
MWAKA 2022**

Halmashauri ya Mji wa Bunda inapenda kuutangazia umma na wakazi wa eneo la Halmashauri ya Mji wa Bunda kuwa inakusudia kutunga Sheria Ndogo kwa ajili ya kuhifadhi mazingira. Sheria Ndogo hizi zitajulikana kama Sheria Ndogo za Halmashauri ya Mji wa Bunda (Hifadhi ya Mazingira) za mwaka 2022. Rasimu za Sheria Ndogo hizi imeambatishwa pamoja na Tangazo hili kwa ajili ya rejea.

Kwa hali hiyo, Taasisi, Kampuni au mtu binafsi au kikundi cha watu wanaruhusiwa kuwasilisha maoni au pingamizi kwa njia ya maandishi kwenye ofisi ya Mkurugenzi wa Mji kuititia Ofisi za Watendaji wa Kata kuhusiana na kusudio la utungwaji wa Sheria Ndogo hizi. Pingamizi au maoni hayo yawasilishwe kabla au kufikia tarehe 30/3/2022.

E. Mfikwa
Adelina E. Mfikwa
KAIMU MKURUGENZI
HALMASHAURI YA MJI
BUNDA

TANGAZO LA SERIKALI NO.....la tarehe.....

SHERIA YA SERIKALI ZA MITAA (MAMLAKA ZA MIJI)

(SURA YA 288)

SHERIA NDOGO

Zimetungwa chini kifungu cha 89 (1)

**SHERIA NDOGO ZA (HIFADHI YA MAZINGIRA) ZA HALMASHAURI YA
MJI WA BUNDA ZA MWAKA 2022**

**SEHEMU YA KWANZA:
UTANGULIZI**

Jina	1. Sheria Ndogo hizi zitaitwa Sheria Ndogo za (Hifadhi ya Mazingira ya) za Halmashauri ya Mji wa Bunda za mwaka 2022 na zitaanza kutumika baada ya kutangazwa katika Gazeti la Serikali.
Matumizi	2. Sheria Ndogo hizi zitatumika katika Halmashauri ya Mji wa Bunda.
Tafsiri	3. Katika Sheria Ndogo hizi isipokuwa pale itakapoeleza vinginevyo "Afisa mwidhinishwa" maana yake ni Afisa maliasili, Afisa misitu, Afisa kilimo, Afisa mifugo pamoja na Afisa yeyote wa Halmashauri atakayeteuliwa kusimamia utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi.

"Eneo la Hifadhi" ni maeneo ya milima, mbuga za wanyama, maeneo ya vyanzo vya maji, fukwe, hifadhi ya misitu, miteremko na maeneo mengine ambayo yatatangazwa na Halmashauri kuwa ni maeneo ya hifadhi.

"Halmashauri" maana yake ni Halmashauri ya Mji wa Bunda.

"Hifadhi ya Mazingira" maana yake ni utunzaji endelevu wa ardhi, mimea, hewa, viumbi hai na visivyo hai na vyanzo vya maji unaozingatia masharti na maelekezo yatakayotolewa na afisa mwidhinishwa chini ya Sheria Ndogo hizi au Sheria nyingine yeyote.

"kiwanda" maana yake ni jengo au kundi la majengo au eneo ambapo vitu vinatengenezwa.

"Kuvuna misitu" maana yake ni pamoja na kufyeka, kukata au kung'oa miti, visiki.

"Maeneo ya malisho" maana yake ni pamoja na sehemu zote ambazo zimetengwa na Halmashauri kwa ajili ya kulishia mifugo.

"Maji" kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya usimamizi Mazingira Na. 20 ya Mwaka 2004 ni pamoja na maji ya kunywa, ya mito, vijito, maji yanayotiririka, yaliyohifadhiwa, yaliyo katika visima, mabwawa, mifereji, madimbwi, maziwa, maji yaliyoko chini ya ardhi, na maji yaliyoko katika mkondo.

"Maji taka" kama ilivyo katika Sheria ya usimamizi wa Mazingira Na 20 ya Mwaka 2004 ni pamoja na taka zinazotokana na kinyesi, mkojo na jasho, uchafu wa majimaji kutoka majumbani, taasisi, majengo ya biashara, viwandani na machimbo ya madini.

"Mazao ya misitu" maana yake kama ilivyotasfiriwa katika Sheria ya Misitu na.14 ya mwaka 2002 chini ya kifungu cha. 2 ni kitu chochote kinachopatikana au kuzalishwa kutokana na miti, mazao yanayoota au kupatikana misituni, ambayo ni pamoja na mianzi, magamba, mkaa, kuni, miti, fito mbao, mbegu za miti, nta, asali, matunda, upapi, majani ya kulalia wanyama, majani, mizizi, gundi, utomvu, maranda, matete, kamba, makuti (mawale), nyuzi za wanyama, mimea (miti) na kitu chochote chenye uhai au kisicho na uhai kitakachotangazwa katika gazeti la Serikali kuwa ni zao la msitu.

"Mazingira" kama ilivyotafsiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira 2004 yanahuisha maumbile halisi yawazungukao binadamu ikiwa ni pamoja na hewa, ardhi, maji, tabia ya nchi, sauti, mwanga, harufu, ladha, vijiumbe, hali za kibaolojia za wanyama na mimea, rasilimali za Kitamaduni na mausala ya uchumi jamii na inahuisha mazingira asilia na yaliyouondwa na binadamu na jisi yanavyoingiliana.

"Mfugaji" maana yake ni mtu ye yeyote anayejishughulisha na ufugaji wanyama katika eneo la Halmashauri.

"Mifugo" maana yake ni wanyama wowote wanaofugwa na binadamu.

"Misitu" maana yake ni eneo la ardhi ambalo limefunikwa angalau kwa asilimia 10 ya miti, uoto wa asili au iliyopandwa, au asilimia 50 au zaidi, ya vichaka na miti na miti inayoota upya ambayo itajumuisha aina yote ya misitu ya hifadhi ambayo itatangazwa chini ya Sheria ya Misitu Na.14 ya mwaka 2002 na mazao yote ya misitu ikijumuisha majani na nyasi ndani ya eneo la Halmashauri

"Taka" Kama ilivyo katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingiria ya mwaka 2004 maana yake ni kitu chochote kimiminika, kigumu, gesi na mionzi, kinachotoa harufu mbaya, au kilichohifadhiwa katika mazingira ya hali ya ujazo, uozo au hali nyingine yoyote

inayosababisha uharibifu wa mazingira.

"Taka Ngumu" Kama ilivyo katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira mwaka 2004 ni taka ambazo haziko katika umajimaji kutoka majumbani. Katika majengo ya biashara, viwandani na kutoka katika shughuli za kilimo, pamoja na taka za vyakula, karatasi plastiki au taka laini zinazotokana na ujenzi au ubomoaji majengo utengenezaji bustani na shughuli za uchimbaji madini, mizoga ya wanyama na mabaki ya magari mabovu (scraps).

"Taka za Viwandani" Kama ilivyotafisiriwa katika Sheria ya usimamizi wa Mazingira mwaka 2004, maana yake ni:-

Uchafu unaotokana na uzalishaji viwandani au uchafu usiotokana na uzalishaji viwandani amba ni chanzo cha nishati, maji, mimea iliyoitiwa dawa, au mawasiliano, pamoja na taka nyinginezo ngumu kama zilivyotafisiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira 2004 sehemu ya IX.

"Uchafu Hatari" Kama ilivyotafisiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya mwaka 2004. maana yake ni kitu chochote kigumu, chenye majimaji, gesi au taka zitokazo viwandani, au mafuta machafu, ambayo yanaleta athari za kikemia kwa binadamu au mazingira.

"Uchafuzi wa Mazingira" kama ilivyo katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Na. 20 ya Mwaka 2004 ni mabadiliko ya hali ya hewa ya moja kwa moja au yasiyo moja kwa moja, joto, kemikali, biolojia, au zana za mionzi katika mazingira ambayo zana hizo zinafanya kazi au kutoa harufu mbaya, mrundikano wa taka amba unaathiri watumiaji, au unaosababisha hali ya hatari kwa afya ya jamii, usalama, au ustawi, au hatari kwa wanyama, ndege, wanyama pori, samaki, au viumbe vyote vya baharini, mimea au kusababisha hali mbaya ya hewa, upungufu, au kizui ambacho ni sehemu katika sheria hizi.

"Udongo" Kama ilivyo katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya Mwaka 2004 maana yake ni pamoja na dunia, mchanga, miamba, miamba tope, madini, uoto wa mimea, mimea na wanyama iliyoko chini ya udongo pamoja na vumbi

"Vitu hatari" – Maana yake Kama ilivyotafisiriwa katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya Mwaka 2004, ni kemikali yoyote, taka gesi, madawa, vidonge, mimea wanyama au viumbe hai visivyoonekana ambavyo ni hatari kwa afya ya binadamu, maisha au mazingira

"Waziri" maana yake ni Waziri mwenye dhamana na Serikali za Mitaa

SEHEMU YA PILI MASHARTI YA UFUGAJI

Wajibu wa
mfugaji 4

Kila mfugaji chini ya Sheria Ndogo hizi:

- (a) Anayeishi katika maeneo yaliyoordheshwa kwenye Safu ya kwanza ya Jedwali Na. 1 la Sheria Ndogo hizi ataruhusiwa kufuga baada ya kuomba na kupata kibali cha Halmashauri. Kibali hicho kitatolewa baada ya kuzingatia ukubwa wa eneo la mfugaji na baada ya kuridhika kwamba ufugaji wake hautakuwa kero kwa majirani.
- (b) Anayeishi ndani ya maeneo yaliyoordheshwa kwenye Safu ya pili ya Jedwali Na. 1 la Sheria Ndogo hizi ataruhusiwa kufuga iwapo tu ataomba na kupata kibali cha Halmashauri na atatakiwa kulisha mifugo kwa mfumo wa ufugaji wa ndani (zero grazing) na kuhakikisha kuwa ufugaji wake sio kero kwa majirani.
- (c) Anayeishi kwenye maeneo yaliyoordheshwa kwenye Safu ya kwanza ya Jewadli Na. 1 atatakiwa kuitisha mifugo yake katika njia (stock routes) zilizopangwa na kutengwa na Halmashauri
- (d) Atatakiwa kuwa na kadi ya mifugo itakayoonyesha idadi na aina ya mifugo aliyonayo.
- (e) Atatakiwa kupeleka mifugo katika majosho kama atakavyoagizwa na Halmashauri.
- (f) Atatakiwa kupeleka mifugo yake katika vituo vya chanjo kama itakavyoamriwa na Halmashauri, na atalipia chanjo hiyo kama atatakiwa kufanya hivyo.
- (g) Atatakiwa kuchangia gharama za ukarabati wa majosho kama sehemu ya mchango wake, pale itakapobidi kufanya hivyo, na kwa gharama itakayopendekezwa na Halmashauri.
- (h) Atatakiwa kuweka alama kwenye mifugo yake (Branding, ear tags) na katika viungo vya mifugo vinavyopendekezwa ili kutoharibu zao la ngozi.

Masharti
kwa
mfugaji 5

Ni kosa kwa mfugaji yeyote:

- (a) Kuchunga, kulisha, au kunywesha maji mifugo katika maeneo ya mipango miji au ambayo hayakutengwa kwa shughuli hiyo.
- (b) Kusafirisha mifugo kwa kuswaga barabarani.

(c) Kusafirisha au kuhamisha mifugo kutoka eneo moja hadi lingine bila kibali kutoka kwa Halmashauri

(d) Kuingiza mifugo katika eneo la Halmashauri bila kibali.

(e) Kuuza au kununua mifugo katika maeneo ambayo siyo mnada, masoko au magilio ya mifugo yaliyoaidhinishwa na Halmashauri.

(f) Kufuga mifugo mingi katika eneo dogo la Halmashauri.

(g) Ni marufuku kwa mfugaji yeote kupitisha mifugo katika maeneo ambayo hayakuidhinishwa na Halmashauri kupitisha mifugo hususani barabarani na kwenye vyanzo vya maji.

Kudhibiti mifugo inayozurur a ovyo	6(1)	Halmashauri itakamata mifugo au mfugo wowote utakaonekana unazurura hovsky katika eneo la Halmashauri ambapo hapajaruhusiwa kuchungia mifugo
	(2)	Mfugo wowote utakaokamatwa utalipiwa faini ya shilingi 10,000 kwa kila mfugo na gharama nyingine zitakazojitekeza kama itakavyoamriwa na Halmashauri, baada ya kulipia hiso gharama atarudishiwa mifugo yake.
	(3)	Endapo mwenye mifugo au mfugo hatatokea ndani ya kipindi kilichowekwa na Halmashauri tangu kukamatwa kwa mifugo hiyo, Mkurugenzi wa Halmashauri atakuwa na haki ya kuuza kwa mnada mfugo au mifugo hiyo baada ya kupata idhini ya Mahakama.
	(4)	Baada ya mauzo, Mkurugenzi atakata fedha za faini, gharama za mnada na gharama za ulinzi na fedha zitakazobaki atapewa mwenye mifugo na kama hataonekana ndani ya muda uliopangwa na Halmashauri fedha hiso zitaingizwa katika vyanzo vya mapato ya Halmashauri.
	(5)	Endapo mwenye mifugo hiyo atakuwa na sababu za msingi za kutofika kwake katika muda uliopangwa na Halmashauri, Halmashauri itarudisha fedha zake.
	(6)	Endapo kutatokea kufa kwa mifugo au mfugo Halmashauri haitawajibika na ulipaji wa gharama zozote.
Ukaguzi wa mifugo	7(1)	Itakuwa halali kwa afisa mifugo, maafisa watendaji wa kata na Mitaa, na Afisa yeote wa Halmashauri atakayeteuliwa kusimamia utekelezaji wa Sheria Ndogo hizi kuingia katika nyumba au jengo lolote wakati wowote kwa madhumuni ya kukagua na kuhesabu idadi ya mifugo iliyomo katika nyumba hiyo.
	(2)	Mtu yeote atakaye wazuia maafisa waidhinishwa katika kifungu

cha 7(1) kutekeleza wajibu wao chini ya Sheria Ndogo hii atakuwa ametenda kosa.

8. Halmashauri itafanya sensa ya mifugo na kutoa kadi za mifugo na elimu ya ufugaji bora kwa jamii

Taratibu za ufugaji 9(1) Wafugaji wote watatakiwa kuzingatia masharti ya kufuga kama yalivyo katika Sheria Ndogo hizi au Sheria yeyote iliyotungwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

- (2) Kila mfugaji atatakiwa kupeleka mfugo/mnyama wake machinjioni au mahali huduma hiyo inapopatikana. Ni kosa kwa mtu yeyote kuchinjia nyama mahali pengine popote.

(3) Ni kosa kwa mtu yeyote kununua, kuuza au kufanya Biashara ya kubadilishana aina yoyote ya mifugo katika eneo lolote la Halmashauri isipokuwa kwenye minada au magilio yaliyotengwa kwa shughuli hiyo na Halmashauri.

SEHEMU YA TATU KILIMO NA UHIFADHI WA ARDHI

Taratibu za kilimo 10(1). Mtu atakayetaka kuendesha shughuli za kilimo katika Halmashauri atatakiwa kuzingatia taratibu za kilimo kama zitakavyotolewa na Halmashauri kwa kuzingatia sheria ya Ardhi sura ya 113 na 114, Kanuni za Uendelezaji Miji na Sheria nyingine zitakazotungwa na Bunge.

- (2) Itakuwa halali kwa Halmashauri kuingia katika shamba lolote kwa madhumuni ya kufanya ukaguzi na kuhakikisha utekelezaji wa Sheria Ndogo itakayotungwa na Halmashauri.

Masharti kwa mkulima 11(1) Ni kosa kwa mtu yeyote kulima katika Miteremko ya milima na vilima, karibu na vyanzo vya maji, kandokando ya mito, mabwawa na maziwa au kufanya jambo lolote litakalo haribu hifadhi ya mazingira bila kuzingatia ushauri wa Afisa wa Kilimo.

- (2) Ni kosa kwa mtu yeyote kupanda mazao yanayokua kwa kimo zaidi ya mita moja kama vile mahindi, mtama na mengineyo kwenye maeneo yaliyopangwa na kuidhinishwa na Halmashauri kwa shughuli zisizokuwa za kilimo.

(3) Ni kosa kwa mtu yeyote kusafisha shamba kwa ajili ya kilimo kwa njia ya kuchoma moto isipokuwa kwa kibali maalumu kutoka kwa Halmashauri.

- (4) Kibali kitakachotolewa chini ya Sheria Ndogo hizi kitakuwa cha maandishi na kitaonyesha jina la mwenye kibali, tarehe na eneo

analotaka kuchoma moto.

(5) Muda unaotakiwa kuchoma moto chini ya Sheria Ndogo ni kuanzia saa 12:00 Asubuhi hadi saa 4.00 asubuhi.

(6) Ni wajibu wa Halmashauri kusimamia shughuli za Kilimo na kuhakikisha kuwa inazuia Kilimo cha kuhamahama na kuhimiza Kilimo cha mzunguko (crops rotation)

Uhifadhi ya Uoto wa asili 12 Ni wajibu wa wakazi wa eneo ambalo uoto wa asili au mazingira ya eneo husika yameharibiwa, kuhakikisha kuwa wanalirudisha katika hali yake ya kawaida kwa kupanda miti au kutoendelea kuharibu mazingira na kuweshesha uoto kurudi katika hali yake.

Uchimba ji mchang a na kokoto 13(1) Ni kosa kwa mtu yejote kuchimba mchanga, kokoto au moramu katika maeneo yasiyoruhusiwa na Halmashauri kama vile katika maeneo yaliyopimwa, makazi ya watu, maeneo yaliyohifadhiwa kando kando ya mito au ndani ya mto, bwawa au ziwa isipokuwa kwa ruhusa maalumu ya Halmashauri.

Ujenzi holela 14 Ni kosa kwa mtu yejote kujenga nyumba au jengo lolote katika eneo la hifadhi au eneo lolote ambalo halijatengwa mahususi kwa ajili ya makazi.

SEHEMU YA NNE HIFADHI YA VYANZO VYA MAJI

Wajibu wa Halmasha uri Kulinda vyanzo vya maji 15(1) Halmashauri itawajibika kuanzisha, kusimamia na kulinda vyanzo vya maji.

(2) Maeneo ya vyanzo vya maji yaliyotajwa katika Jedwali Na.2 la Sheria Ndogo hizi yamehifadhiwa.

Kulinda eneo la hifadhi 16(1) Ni kosa kwa mtu yejote kulima, kukata miti, kuchunga mifugo ndani ya mita 60 kutoka kwenye chanzo cha maji au kufanya jambo lolote linaloharibu kwa namana yoyote chanzo cha maji na hifadhi ya mazingira.

(2) Itakuwa ni wajibu wa Halmashauri na Taasisi za Serikali kupanda miti isiyonyonya maji katika vyanzo vya maji kwa kuzingatia maelekezo ya Afisa Misitu na Afisa Mazingira

(3) Ni kosa kwa mtu yejote kumiliki eneo la chanzo cha Maji isipokuwa Mamlaka za Maji zilizomo ndani ya Halmashauri.

Uchafuzi wa vyanzo vya maji 17(1) Ni kosa kwa mtu yoyote, Kiwanda, Taasisi, Shirika kuelekeza mabomba ya maji machafu kwenye mito Mabwawa, ziwa, visima, mifereji, chemichemi au sehemu yoyote ambayo ni chanzo cha

Maji kwa ajili ya matumizi ya binadamu na wanyama au viumbe vingine vilivyo hai.

- (2) Ni kosa mtu yeyote kuweka kitu chochote chenye sumu ndani ya maji ambayo yanatumiwa na binadamu au kiumbe chochote hai.
- (3) Ni kosa kwa mtu yeyote kuoga ziwani au mtoni.

SEHEMU YA TANO: HIFADHI YA MISITU

- Kuchoma au kusababis ha moto 18 (1) Ni kosa kwa mtu yoyote kuchoma moto misitu kwa namna yoyote ile katika maeneo ya wazi, vilima na Misitu iliyoko eneo la Halmashauri.
(2) Maeneo yaliyoorodheshwa kwenye jedwali Na. 3 la Sheria Ndogo hizi yanatangazwa kuwa yamehifadhiwa.
(3) Iwapo moto utatokea katika eneo la Halmashauri, Kiongozi wa eneo husika atawajibika kutoa ishara ya hatari kwa kutumia njia iliyozoleka kuamuru wakazi wa eneo hilo kwenda kuzima moto huo unapoonekana kuwa na madhara kwa maisha, mali za watu na uharibifu wa mazingira katika eneo hilo.
- Kibali cha kuchoma moto 19. Mtu yeyote aliyepata kibali cha kuchoma moto atalazimika kutoa taarifa kwa majirani walioko katika eneo analotaka kuchoma moto kabla ya siku saba (7) na ataweka njia za kuzuia moto
- Ukataji miti 20.(1) Hairuhusiwi kwa mtu yoyote kukata miti katika maeneo ya misitu iliyohifadhiwa kwa ajili ya matumizi ya aina yoyote bila kupata kibali kutoka Halmashauri.
(2) Halmashauri itatakiwa kuhakiki kama miti inayovunwa imekomaa na inafaa kwa ajili ya matumizi.
(3) Ni kosa kwa mtu yeyote kuvuna miti katika msitu ambaou umehifadhiwa kwa ajili ya viumbe maalumu ambaou ni rasilimali kwa Taifa.
Wajibu wa 21 kupanda miti Kila Mkazi wa Halmashauri atawajibika kupanda na kutunza miti katika eneo lake kama ifuatavyo:-
(a) kupanda na kutunza miti kuzunguka makazi yake isiyopungua 20 kuzunguka makazi yake na kwenye hifadhi ya barabara kando ya makazi yake.
(b) Kupanda na kutunza miti kuzunguka mipaka ya shamba au mashamba anayomiliki kwa umbali usiozidi mita kumi kutoka miti mmoja hadi mwingine.
22 (1) Kwa mujibu wa Sheria Ndogo hizi;
a) Kila Mtaa utalazimika kutunza miti yote inayopandwa katika eneo la Mtaa.

- (b) Kila Mtaa utahakikisha ya kuwa kila kaya inapanda miti 20 kuzunguka kwenye eneo la nyumba yake.
- (c) Mtu ye yote anayetaka kukata miti/mti kwa matumzi ya kuchonga vifaa, kujenga nyumba, kutengeneza zizi na shughulli nyingenezo, itabidi kupata kibali cha maandishi toka kwa Afisa Misitu wa Halmashauri kuitia kwa Mtendaji wa Mtaa bila kujali kuwa mti husika unamilikiwa na mtu binafsi au umepandwa na kuhifadhiwa na Halmashauri.
- (d) Kila Mtaa utapaswa kupanda miti kando kando ya barabara za mitaa husika na maeneo ya wazi kila mwaka na kuitunza.
- (e) Kila Shule au Taasisi nyingineyo katika Halmashauri itapaswa kupanda miti ya kukinga upemo kuzunguka majengo yake na maneо yake ya wazi.
- (f) Kila Mtaa utapaswa kutunza na kuhifadhi miti na nyasi kwenye milima, makorongo na vyanzo vya maji ili kuzuia mmomonyoko wa udongo.
- (g) Kila mtu mwenye nyumba ndani ya Halmashauri atawajibika kupanda miti kando ya barabara inayopita mbele ya nyumba yake na kuitunza.
- (h) Kila Mwenyekiti wa Mtaa, Mtendaji wa Mtaa, Mtendaji wa Kata Mkuu wa Taasisi yoyote ndani ya Halmashauri atahakikisha kuwa eneo lake lina hifadhi ya msitu wakupandwa au ya asili iliyotengwa kwa madhumuni ya kuhifadhi ardhi, mazingira na matumizi ya baadaye.

SEHEMU YA SITA TAKA NGUMU NA LAINI

Utupaji wa 23(1) taka ngumu na laini	Ni wajibu wa Halmashauri kutenga eneo kwa ajili ya kutupa taka ngumu na laini na kusimamia kwa karibu usafi katika eneo lake.
(2)	Mtu ye yote atakayetupa ovyo taka ngumu au laini, au kujisaidia katika kingo za mito, mitaro, barabara, njia, visima, mabwawa, kwenye vyanzo vya maji au sehemu za wazi zilizomo katika Halmashauri atakuwa ametenda kosa.
Uendeshaj i Wa viwanda	Ni kosa kuendesha shughuli za karakana, kufyatua tofali, mashine za kusaga, kuranda mbaо, kukamua maji ya matunda, kuchomelea vyuma au kuendesha shughuli yoyote inayozalisha Uchafu ambaо unaleta athari au ni chukizo kwa binadamu na viumbe wengi katika maeneo ya makazi ya watu bila kuzingatia taratibu za ujenzi.

**SEHEMU YA SABA
MAKOSA NA ADHABU**

Makosa na adhabu yanayohusu mifugo	25 (1)	Mtu yeyote atakuwa ametenda kosa ikiwa;
		(a)Ataingiza mifugo katika eneo la Halmashauri bila kibali. (b)Atasafirisha mifugo bila kuwa na kibali (c)Atalisha au kufuga mifugo katika maeneo yasiyoruhusiwa au (d)Atasafirisha au kupitisha mifugo barabarani. (e)Atanywesha mifugo maji ya mvua yaliyotuama barabarani.
Makosa yanayohusu kilimo	26	Mtu yeyote atakayekiuka masharti ya kilimo, kuchimba mchanga, kokoto, madini katika maeneo yasiyoruhusiwa na Halmashauri atakuwa ametenda kosa.
Makosa na adhabu yanayohusu kuhifadhi ardhi	27	Mtu yeyote atakayekiuka masharti ya kuhifadhi na matumizi ya ardhi au kufanya uharibu wowote kwenye maeneo hayo atakuwa ametenda kosa.
Makosa na adhabu yanayohusu vyanzo vyaa maji.	28(1)	Mtu yeyote atakayeharibu vyanzo vya maji atakuwa ametenda kosa
	(2)	Mtu yeyote atakayebainika kuwa anavua kwa kutumia sumu au ameweka sumu ya aina yoyote kwa namna yoyote ambayo inaathiri maisha ya binadamu na viumbe wengine ambao ni rasilimali ya Taifa atakuwa ametenda kosa.
Makosa yanayohusu kuharibu misitu	29	Mtu yoyote atakuwa ametenda kosa ikiwa;
	(a)	Atachoma au kusababisha moto katika misitu bila kibali au,
	(b)	Atavuna mazao ya misitu katika misitu iliyohifadhiwa na isiyohifadhiwa, bila kibali au,
	(c)	atachoma mkaa na kukata kuni bila kibali, au atafyeka nyasi, kung'oa vichaka na kung'oa visiki kwenye misitu bila kibali, au
	(d)	Atachoma au kusababisha moto katika misitu bila kibali au
	(e)	Atavuna mazao ya misitu katika misitu iliyohifadhiwa/isiyohifadhi, bila kibali au
	(f)	Atachoma mkaa na kukata kuni bila kibali au

		(g) Atafyeka nyasi, kung'oa vichaka na kung'oa visiki kwenye misitu bila kibali, au
		(h) atachungia mifugo kwenye eneo lolote lililopandwa miti au ililohifadhiwa kama bustani ya miti, au
		(i) Atakata miti au kuchungia mifugo kwenye miti iliyopandwa kwa ajili ya kuzuia mmomonyo wa udongo au kinga upepo, au
		(j) Atabandua magome ya miti kwa ajili kutengeneza vilindo, mzinga na vitu vingine bila ya kuwa na kibali, au
		(k) Atalima au kukata miti katika vyanzo vya maji, milima, kando ya njia, makorongo na sehemu nyingine zozote zinazohifadhiwa ili kupunguza mmomonyoko wa udongo
	(l)	Atafanya uharibifu wowote kwenye maeneo yaliyohifadhiwa.
Makosa yanayohusu taka ngumu na laini	30	Mtu yeyote atakayetupa oyo taka ngumu au laini katika maeneo yoyote yasiyoruhusiwa na Sheria hii au Sheria nyingine yoyote iliyotungwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, atakuwa ametenda kosa.
Makosa yanayohusu taka za majimaji	31.	Mtu yeyote atakayetirisha maji machafu yanayoleta madhara kwa binadamu na viumbe vingine hai atakuwa ametenda kosa
Makosa yanayohusu viwanda	32	Mtu yoyote atakayeendesha shughuli za kiwanda au viwanda vidogo, karakana, ufyatuaji tofali, mashine za kusaga na kukoboa nafaka, mashine za kuranda mbaa katika makazi ya watu bila kuzingatia taratibu za mipango miji atakuwa ametenda kosa
Adhabu	33	Mtu yeyote atakayevunja Sheria Ndogo hizi atakuwa ametenda kosa na akipatikana na hatia atahukumiwa kulipa faini isiyozidi shilingi laki tatu (300,000) kwa kila kosa au kifungo kisichozi miezi kumi na mbili au vyote viwili kwa pamoja faini na kifungo pamoja na kufidia gharama za uharibifu uliofanyika.

JEDWALI NA. 1

Maeneo ambayo ufugaji huria unaweza kufanyika kwa kibali maalum

Kata ya Guta
 Kata ya Wariku
 Kata ya Kabasa
 Kata ya Mcharo
 Kata ya Nyatwali
 Kata ya Kunzugu
 Kata ya Sazira: (Mitaa ya Sazira, Ligamba B, Ushashi, Mbugani, Suguti na Nyamigunga
 Kata ya Bunda Stoo: (Mtaa wa Butakare)

Maeneo ambayo ufugaji huria hauruhusiwi isipokuwa ufugaji wa ndani

Kata ya Bunda Mjini
 Kata ya Balili
 Kata ya Nyamakokoto
 Kata ya Kabarimu
 Kata ya Nyasura
 Kata ya Manyamanyama
 Kata ya Sazira: (Mitaa ya Wisegere, Kitaramaka, Misisi, Luseru A, Luseru B na Ligamba A)
 Kata ya Bunda Stoo: (Mitaa ya Idara ya Maji, Migungani, Miembeni na Kilimani)

.....

JEDWALI NA.2
Vyanzo vya maji vilivyohifadhiwa

Na	Jina la Chanzo cha maji	Jina la Kata
1	Saranga	Kabarimu
2	Kabusule	Nyamakokoto
3	Visima vya Hangaya, Gonzi na Ngehi	Kunzugu
4	Kisima cha Merick - Bukole	Kunzugu
5	Kisima cha Mgayangobo	Bunda Stoo
6	Visima vya Sawatu na Mwandeli	Manyamanyama
7	Visima vya Lusatu, Sumuni, Mang'aba, kidole na Bwire (Mtaa wa Manyago)	Wariku
8	Visima vya kakule, chupa, morogoro, masula, bagala, gulaka na Chabulaya (Mtaa wa Kamkenga)	Wariku
9	Visima vya Balili	Nyamakokoto

JEDWALI NA.3
Maeneo ya misitu/Ziwa/Mito/milima iliyoohifadhiwa

1. Mlima Balili
2. Mlima Bomani
3. Maeneo oevu kandokando ya mto Rubana
4. Maeneo oevu kando kando ya Ziwa Viktoria maeneo ya Nyatwali, Tamau,
Nyabehu na Tairo

Nembo ya Halmashauri ya Mji wa Bunda iligongwa kwenye Sheria Ndogo hizi kufuatia
azimio la Baraza la Madiwani lililoketi mnamo tarehe..... na nembo hiyo
imebandikwa mbele ya:-

.....
MKURUGENZI WA MJI
HALMASHAURI YA MJI
BUNDA

.....
MWENYEKITI
HALMASHAURI YA MJI
BUNDA

NAKUBALI

.....
Innocent Lugha Bashungwa (Mb)
WAZIRI WA NCHI OR-TAMISEMI

DODOMA
Tarehe.....2022